पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर सोलापूर विद्यापीठ, सोलापूर

Punyashlok Ahilyadevi Holkar Solapur University, Solapur

केगाव, सोलापूर-४१३ २५५, महाराष्ट्र (भारत)

दूरध्वनी क्र. ०२१७-२७४४७७८ / ११३/११४ (११ लाईन्स), फॅक्स : ०२१७-२३५१३००

संकेतस्थळ: http:sus.ac.in ई-मेल : registrar@sus.ac.in

bos@sus.ac.in

NAAC Accredited-2022
'B++' Grade (CGPA-2.96)

अभ्यासमंडळे विभाग

जा.क्र. पुअहोसोविसो/अमंवि/२०२३/ 8005 **दिनांक:** 17 NOV 2023

प्रति,

१. **मा. प्राचार्य**, विद्यापीठ संलग्नित सर्व विधी महाविद्यालये

२. **मा. संचालक**, परीक्षा व मूल्यमापन मंडळ

पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर सोलापूर विद्यापीठ, सोलापूर

विषय: विधी विषयांकरिता असलेल्या ५०० गुणांपेकी सरासरी २५० गुणांचे उत्तीर्ण निकष रद्द करण्यात आलेबाबत.

संदर्भ: दि. २५/०९/२०२३ रोजीच्या मा. विद्यापरिषदेच्या बैठकीतील ठराव क्र. ४७.

महोदय/महोदया,

उपरोक्त विषयास अनुसरून प्राप्त आदेशान्वये आपणांस कळविण्यात येते की, विधी विषयांकरिता असलेल्या ५०० गुणांपैकी सरासरी २५० गुणांचे उत्तीर्ण निकष रद्द करण्यासंदर्भात काही विधी अभ्यासक्रमाच्या विद्यार्थ्यांनी व संघटननांनी विद्यापीठास पत्राव्दारे विनंती केली होती. या सर्व पत्रांच्या अनुषंगाने सदर बाब दि.२५/०९/२०२३ रोजीच्या मा. विद्यापरिषदेच्या बैठकीत विषय क्र. ४७ नुसार विचारार्थ सादर करण्यात आली होती. मा. विद्यापरिषदेने सर्वानुमते खालीलप्रमाणे ठराव पारित केला आहे.

ठराव क्र. ४७	**विधी विषयांकरिता असलेले ५०० गुणांपैकी सरासरी २५० गुणांचे उत्तीर्ण निकष रद्द करणेसंदर्भात विधी या अस्थायी अभ्यासमंडळाच्या दि.१४/०८/२०२३ रोजीच्या बैठकीतील ठराव क्र. ०२ नुसार सर्वानुमते मान्यता देण्यात आली.**

दि.१४/०८/२०२३ रोजीच्या विधी अस्थायी अभ्यासमंडळाच्या बैठकीमध्ये खालीलप्रमाणे ठराव पारित करण्यात आला आहे.

ठराव क्र. २ : भारतीय विधीज्ञ परिषद (Bar Council of India) ही विधी अभ्यासक्रमाला राष्ट्रीय पातळीवर नियंत्रित करणारी सर्वोच्च वैधानिक संस्था आहे. विधी अभ्यासक्रम हा व्यवसायिक अभ्यासक्रम असून सदर अभ्यासक्रमाची गुणवत्ता राखणे महत्त्वाचे मानले जाते. विधी अभ्यासक्रमाच्या उत्तीर्ण होण्याच्या निकषाबाबत Bar council of India ने कोणतीही स्पष्ट अशी तरतूद केलेली आढळून येत नाही. परंतु Bar Council of India ने विधी अभ्यासक्रमामध्ये गुणवत्ता निर्माण करण्याचा, टिकविण्याचा व उत्तरोत्तर वाढविण्याचा आग्रह केला आहे. सदरील गुणवत्ता या निकषाच्या आधारावर आपल्या विद्यापीठामध्ये मागील २५ ते ३० वर्षापासून विधी अभ्यासक्रम उत्तीर्ण होण्याचे निकष निर्धारित करण्यात आले होते.

विषय क्र. २ व ३ च्या अनुषंगाने अभ्यासमंडळामध्ये सविस्तर चर्चा करण्यात आली व त्या अनुषंगाने महाराष्ट्रातील विविध सार्वजनिक विद्यापीठामध्ये विधी अभ्यासक्रमाच्या उत्तीर्ण होण्यासाठीच्या

धोरणांचा आढावा घेण्यात आला. त्यामध्ये असे आढळून येते की, विविध विद्यापीठांमध्ये विधी अभ्यासक्रम उत्तीर्ण होण्याच्या निकषांमध्ये भिन्नता आहे.

प्रस्तुत विषय क्र. २ व ३ च्या अनुषंगाने मुंबई विद्यापीठ आणि सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाचे दाखले देण्यात आले आहेत. सदर दोन्ही विद्यापीठामध्ये विधी अभ्यासक्रम उत्तीर्ण होण्यासाठीच्या निकषांमध्ये व नियमावलीमध्ये भिन्नता आढळून येते म्हणून समिती या निषकर्षापर्यंत पोहचली आहे की, विधी अभ्यासक्रम उत्तीर्ण होण्याच्या निकषांमध्ये बदल करून ५०% एकूण गुणांमध्ये बदल करून ४०% एकूण गुणांची पध्दत लागू करावयाची असल्यास सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठामध्ये लागू असलेल्या पध्दतीचा अवलंब करणे योग्य होईल. तसे करण्याकरिता आपल्या विद्यापीठामध्ये लागू असलेल्या पदध्दतीमध्ये बदल करून अंतर्गत गुणांसाठी Scale Down पध्दत लागू करणे व त्यासोबत विधी अभ्यासक्रमाच्या प्रश्न पत्रिकेचे प्रारूप बदलून पुणे विद्यापीठाशी सुसंगत करणे योग्य राहील. **तथापि, परीक्षा विभागाशी Scale Down संदर्भात चर्चा केली असता असे सांगण्यात आले की, सदर Scale Down संदर्भात Software मध्ये बदल करणे तांत्रिक दृष्टया शक्य होणार नाही. त्यामुळे सदर विषय तुर्तास टाळून विधी अभ्यासक्रम उत्तीर्ण होण्यासाठीच्या निकषा मध्ये बदल करून प्रत्येक विषयामध्ये ४० गुण (अंतर्गत गुण २० पैकी ८ व विद्यापीठ परीक्षा Theory परीक्षेमध्ये ८० पैकी ३२) व एकूण गुणांची टक्केवारी ४०% करण्यास सर्वानुमते मान्यता देण्यात आली व त्यासोबत विधी विषयांच्या प्रश्नपत्रिका प्रारूपामध्ये बदल करून नविन प्रश्नपत्रिका प्रारूप सोबत जोडण्यात येत आहे. सदर ठराव L.L.B. 3 Years व B.A. LL.B. Five Years Integrated Course या अभ्यासक्रमांसाठी शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ पासून पुढे लागू राहिल. सोबत नविन प्रश्निपत्रिकेचे प्रारूप जोडले आहे.**

दि.२५/०९/२०२३ रोजीच्या विद्यापरिषदेतील ठराव क्र. ४७ व LL.B. (Three Years Course) & B.A.LL.B. (Five Years Integirated Course) च्या प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप माहिती तथा पुढील कार्यवाहीस्तव यासोबत जोडून पाठवित आहोत. याप्रमाणे कार्यवाही व्हावी, ही विनंती.

मा. प्राचार्य व मा. संचालक, परीक्षा व मूल्यमापन मंडळ यांनी सदर बाब आपल्या अधिपत्याखालील सर्व संबंधितांच्या निर्दर्शनास आणून द्यावी, ही विनंती.

आपला विश्वासू,

(डॉ. यु. व्ही. मेटकरी)
उपकलसचिव

सोबत: वरीलप्रमाणे.

प्रत:
१. मा. प्रभारी अधिष्ठाता, मानवविज्ञान विद्याशाखा, पुअहोसोविसो.
२. मा. समन्वयक, विधी अस्थायी अभ्यासमंडळ, पुअहोसोविसो.
३. मा. कुलगुरू महोदयांचे कार्यालय, पुअहोसोविसो.
४. मा. कुलसचिव महोदयांचे कार्यालय, पुअहोसोविसो.

अ.क्र.	विषय / बाब	विभाग
[४७]	**विधी विषयांकरिता असलेले ५०० गुणांपैकी सरासरी २५० गुणांचे उत्तीर्ण निकष रद्द करणेसंदर्भात विधी या अस्थायी अभ्यासमंडाळाच्या दि.१४/०८/२०२३ रोजीच्या बैठकीतील ठराव क्र. ०२ विद्यापरिषदेच्या विचारार्थ सादर.** टिपणी: विधी विषयांकरिता असलेले ५०० गुणांपैकी सरासरी गुणांचे उत्तीर्ण निकष रद्द करणेसंदर्भात काही विधी अभ्यासक्रमाच्या विद्यार्थ्यांनी व संघटनांनी विद्यापीठास विविध पत्राव्दारे विनंती केली होती. या सर्व पत्रांच्या अनुषंगाने अभ्यासमंडळे विभागाने मा. कुलगुरु महोदयांच्या मान्यतेने विधी या अस्थायी अभ्यासमंडळाच्या बैठका दिनांक ११/०८/२०२३ व दिनांक १४/०८/२०२३ या दिवशी विद्यापीठ कार्यालयात आयोजित करण्यात आल्या होत्या. सदर अभ्यासमंडळाने महाराष्ट्रातील इतर सर्व विद्यापीठाच्या विधी अभ्यासक्रमांचे व उत्तीर्ण होण्यासाठीच्या निकषांचे तसेच Bar Council of India च्या मार्गदर्शक नियमांचा सर्वकष अभ्यास करुन दिनांक १४/०८/२०२३ रोजीच्या बैठकीत यासंदर्भात सर्वानुमते खालीलप्रमाणे ठराव पारित केला आहे. ठराव क्र. २: भारतीय विधीज्ञ परिषद (Bar Council of India) ही विधी अभ्यासक्रमाला राष्ट्रीय पातळीवर नियंत्रित करणारी सर्वोच्च वैधानिक संस्था आहे. विधी अभ्यासक्रम हा व्यवसायिक अभ्यासक्रम असून सदर अभ्यासक्रमाची गुणवत्ता राखणे महत्त्वाचे मानले जाते. विधी अभ्यासक्रमाच्या उत्तीर्ण होण्याच्या निकषाबाबत Bar council of India ने कोणतीही स्पष्ट अशी तरतूद केलेली आढळून येत नाही. परंतु Bar Council of India ने विधी अभ्यासक्रमामध्ये गुणवत्ता निर्माण करण्याचा, टिकविण्याचा व उत्तरोउत्तर वाढविण्याचा आग्रह केला आहे. सदरील गुणवत्ता या निकषाच्या आधारावर आपल्या विद्यापीठामध्ये मागील २५ ते ३० वर्षापासून विधी अभ्यासक्रम उत्तीर्ण होण्याचे निकष निर्धारित करण्यात आले होते. विषय क्र. २ व ३ च्या अनुषंगाने अभ्यासमंडळामध्ये सविस्तर चर्चा करण्यात आली व त्या अनुषंगाने महाराष्ट्रातील विविध सार्वजनिक विद्यापीठामध्ये विधी अभ्यासक्रमाच्या उत्तीर्ण होण्यासाठीच्या धोरणांचा आढावा घेण्यात आला. त्यामध्ये असे आढळून येते की, विविध विद्यापीठांमध्ये विधी अभ्यासक्रम उत्तीर्ण होण्याच्या निकषांमध्ये भिन्नता आहे. प्रस्तुत विषय क्र. २ व ३ च्या अनुषंगाने मुंबई विद्यापीठ आणि सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाचे दाखले देण्यात आले आहेत. सदर दोन्ही विद्यापीठामध्ये विधी अभ्यासक्रम उत्तीर्ण होण्यासाठीच्या निकषांमध्ये व नियमावलीमध्ये भिन्नता आढळून येते म्हणून समिती या निषकर्षापर्यंत पोहचली आहे की, विधी अभ्यासक्रम उत्तीर्ण होण्याच्या निकषांमध्ये बदल करून ५०% एकूण गुणांमध्ये बदल करून ४०% एकूण गुणांची पध्दत लागू करावयाची असल्यास सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठामध्ये लागू असलेल्या पध्दतीचा अवलंब करणे योग्य होईल. तसे करण्याकरिता आपल्या	अभ्यासमंडळे विभाग

विद्या परिषद
विषय क्रमांक (४७)
दिनांक :- 25 SEP 2023

विद्या परिषद

विषय क्रमांक (४७)
दिनांक :- 25 SEP 2023

विद्यापीठामध्ये लागू असलेल्या पदध्दतीमध्ये बदल करून अंतर्गत गुणांसाठी Scale Down पध्दत लागू करणे व त्यासोबत विधी अभ्यासक्रमाच्या प्रश्न पत्रिकेचे प्रारूप बदलून पुणे विद्यापीठाशी सुसंगत करणे योग्य राहील. तथापि, परीक्षा विभागाशी Scale Down संदर्भात चर्चा केली असता असे सांगण्यात आले की, सदर Scale Down संदर्भात Software मध्ये बदल करणे तांत्रिक दृष्टया शक्य होणार नाही. त्यामुळे सदर विषय तुर्तास टाळून विधी अभ्यासक्रम उत्तीर्ण होण्यासाठीच्या निकषा मध्ये बदल करून प्रत्येक विषयामध्ये ४० गुण (अंतर्गत गुण २० पैकी ८ व विद्यापीठ परीक्षा Theory परीक्षेमध्ये ८० पैकी ३२) व एकूण गुणांची टक्केवारी ४०% करण्यास सर्वानुमते मान्यता देण्यात आली व त्यासोबत विधी विषयांच्या प्रश्नपत्रिका प्रारूपामध्ये बदल करून नविन प्रश्नपत्रिका प्रारूप सोबत जोडण्यात येत आहे. सदर ठराव L.L.B. ३ Years व B.A. LL.B. Five Years Integrated Course या अभ्यासक्रमांसाठी शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ पासून पुढे लागू राहिल. सोबत नविन प्रश्निपत्रिकेचे प्रारूप जोडले आहे.

उपरोक्त ठराव दिनांक २८/०८/२०२३ रोजीच्या मानवविज्ञान विद्याशाखेच्या बैठकीमध्ये विषय क्र. ५-१) नुसार सादर केला असता, मानवविज्ञान विद्याशाखेने सर्वानुमते खालील प्रमाणे ठराव पारित केला आहे.

ठराव क्र. ५-१) विधी विषयांकरिता असलेले ५०० गुणांपैकी सरासरी २५० गुणांचे निकष रद्द करणेबाबत दिनांक १४/०८/२०२३ रोजीच्या विधी अभ्यासमंडळातील ठराव क्र. २ स्वीकारुन सर्वानुमते विद्यापरिषदेकड़े शिफारस करण्यात आली.

सबब, विधी विषयांकरिता असलेले ५०० गुणांपैकी सरासरी २५० गुणांचे उत्तीर्ण निकष रद्द करणेसंदर्भात विधी या अस्थायी अभ्यासमंडाळाच्या दि.१४/०८/२०२३ रोजीच्या बैठकीतील ठराव क्र. ०२ विद्यापरिषदेच्या विचारार्थ.

ठराव: **विधी विषयांकरिता असलेले ५०० गुणांपैकी सरासरी २५० गुणांचे उत्तीर्ण निकष रद्द करणेसंदर्भात विधी या अस्थायी अभ्यासमंडाळाच्या दि.१४/०८/२०२३ रोजीच्या बैठकीतील ठराव क्र. ०२ नुसार सर्वानुमते मान्यता देण्यात आली.**

Punyashlok Ahilyadevi Holkar Solapur University, Solapur

Nature of Question Paper from 2023-24

For LL.B (3 Year Course) & B.A. LL.B (Five Years Integrated Course)

Time:- 3 Hours **Max. Marks: 80**

Instructions:

1.	Solve any 5 out of 8 from Part A. Each question carries 12 marks.
2.	Solve any 4 out of 6 from Part B. Each question carries 5 marks.

Evaluation Pattern :

Nature of Assessment	Total Marks	Passing Marks
UA	80	32
CA	20	08

Part-A

Broad answer type questions

(Solve any 5 out of 8) (5 X 12 = 60)

Q. 1
Q. 2
Q. 3
Q. 4
Q. 5
Q. 6
Q. 7
Q. 8

Part B

Short answer type questions

(Solve any 4 out of 6) (4 X 5 = 20)

A)
B)
C)
D)
E)
F)

- Internal Assessment : Home Assignment/Unit Test/Oral Test/Seminar/Field Work/Study tour Report/ Case Study Etc.(Choice of Subject Teacher)

(Smt. Mahadevi Shikare) Member

(Dr. Ratnadeep Sonkamble) Member

(Dr. Sonali Gaikwad) Co-ordinator

Date: 14/08/2023